LIBRI
www.libridergi.org
Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi
Journal of Epigraphy, Reviews and Translations

Sayı **VII** (2021)

G. KARAUĞUZ, *Hititlerde Haberleşme Diplomatik Muhaberat ve Diğer Kil Mektuplar.* İstanbul 2019. Çizgi Kitabevi, 152 sayfa (Bibliyografya ve İndeks ile birlikte). ISBN: 9786051963075

Serkan AKÇAY

OPEN ACCESS JOURNALS

Libri: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi'nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Sayı VII: Ocak-Aralık 2021) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni S. Akçay, "*Hititlerde Haberleşme Diplomatik Muhaberat ve Diğer Kil Mektuplar".* Yazar: G. Karauğuz, *Libri* VII (2021) 51-52.

Geliş Tarihi: 18.02.2021 | Kabul Tarihi: 26.02.2021

Elektronik Yayın Tarihi: 01.03.2021

Editörya: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

LIBRI

Geliş Tarihi: 18.02.2021
Kabul Tarihi: 26.02.2021
Elektronik Yayın Tarihi: 01.03.2021

Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi
www.libridergi.org
LIBRI VII (2021) 51-52

G. KARAUĞUZ, *Hititlerde Haberleşme Diplomatik Muhaberat ve Diğer Kil Mektuplar*. İstanbul 2019. Çizgi Kitabevi, 152 sayfa (Bibliyografya ve İndeks ile birlikte). ISBN: 9786051963075

Serkan Akçay*

Haberleşme tarihi, bir bütün olarak değerlendirildiğinde iletişim teknolojileriyle beraber günümüzde insanoğlunun bile yakalayamadığı bir hıza ulaşmakta ve gelişmeye devam etmektedir. Haberleşme ihtiyacı insanoğlunun neredeyse temel bir gereksinimi haline gelmiştir. Bu gereksinim bilgi alışverişinden duygusal ifadelere varana kadar büyük bir alanı içine almaktadır. İlk çağlardan günümüze gelene kadar pek çok evreden geçen haberleşme sürecinde kendine en çok yer bulan şüphesiz ki mektuplaşmak olmuştur. Öyle ki bir zamanlar ders kitaplarında mektup yazma adabı kendine yer bulmuş ve mektup yazmak edebi bir sanata dönüşmüştür.

Tanıtımı yapılan Prof. Dr. Güngör KARAUĞUZ tarafından kaleme alınan ''Hititlerde Haberleşme Diplomatik Muhaberat ve Diğer Kil Mektuplar'' adlı bu eserde çok uzun bir tarihsel süzgeçten geçen mektubun Anadolu'da hüküm sürmüş Hitit devletinin sekiz asırlık yaşamı içindeki serüveni bölümler halinde okuyucuya aktarılmaktadır.

Eser, *İçindekiler* (5-8), Türkiye de bulunan iki üniversitede Hitit bilimi bölümlerinin nasıl açıldığı ve günümüze kadarki tarihsel gelişiminden bahsedilen *Önsöz* (9-12) ve *Giriş* (13-14) kısımlarıyla başlamaktadır. Devamında kendi içlerinde alt başlıklara ayrılan 5 ana bölüm (15-129) ve *Hitit Kil Mektuplarının Katalog Numaraları* (131-135), *Kaynakça –Kısaltmalar* (136-146), *Diğer Yerlerde Kullanılan İşaretler* (147), *Dizin* (148) kısımlarıyla okuyucuya sunulmuştur.

Çalışmanın *Hitit Kil Mektuplarının İçeriği* (15-22) başlıklı birinci ana bölümünde Hitit kil mektuplarında mektubun kimden kime yazıldığı ardından günümüze kadar ulaşan selamlaşma ve iyi dilek temennileri ile başladığı belirtilmiştir. Yazılan mektupların kral ve kraliçeden, başka ülkelerin kral ve kraliçelerine yazıldığı kadar Hitit yöneticilerine ya da yöneticilerin birbirine yazdığı kil mektuplardan oluştuğu söylenmiştir. Mektupların içeriğinin çeşitlilik gösterdiği ve hangi konuları ele aldığı anlatılmaktadır. *Hitit Kil Mektuplarının Buluntu Yerleri ile Bu Konuda Türkçe Yapılmış Ne Kadar Neşriyatımız Var* (23-25) başlıklı ikinci ana bölümde Hitit mektuplarının ilk kez ne zaman ve nerde keşfedildiği Hitit dilinin öğrenildiği 20. yüzyıl başlarına kadar okunamadığı ve ilk çevirilerinin de yabancı dilde olduğu bilgileri verilmiştir. Akabinde Tokat ve Çorum yakınlarında bulunan kil mektupların ancak iki tanesinin yayımlandığı ve batılı araştırmacıların zamanla birçok mektubu İngilizceye çevirdiğinin bilgisi verilmektedir. *Hitit Kil Mektuplarının Yazıldığı Malzeme Bağlamında İslam Literatüründe Geçen "Suhuf/Sahifeler" Kelimesinden Ne Anlaşılmalıdır?* (27-31) adlı üçüncü ana bölümde Hitit mektuplarının bir önceki Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda kil mektuplarının yapılış şekli ve boyutları hakkında verilen kısa bir bilgiden sonra Kur'an-ı Kerim'den önceki kutsal kitapların hangi yazı malzemesi üzerine yazıldığı kutsal kitaplardan alınan ayetlerden tahminlerde bulunulmaya çalışılmıştır. *Mektubun Başlangıçtan İtibaren Serüvenine Genel Bir Bakış* (33-54) baş-

* MA, Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Sualtı Kültür Mirası Araştırmaları Anabilim Dalı, Antalya. serkanakcay@gmail.com | 0000-0001-9938-1779

lıklı dördüncü ana bölümünün ilk alt başlığı *Yazısız Devirlerde Haberleşme* (33-34) kısmında yazının henüz icat edilmediği çağlarda haberleşmenin sözlü olarak yapılabileceği düşüncesi vurgulanmıştır. Dördüncü ana bölümün ikinci alt başlığı *Yazılı Devirlerde Haberleşme* bölümünün birinci alt başlığı *Asur Ticaret Kolonileri, Hitit ve Diğer Dönemlerdeki Yol Ağları ile Güvenliği* (34-41) başlığında yazının Sümerler tarafından icadından sonra Babil devleti Hammurabi döneminde haberleşmenin ticaret hayatının sistemleştirilmesinde ve tanrılardan dilenen dileklerin mektup yoluyla sunulduğu belirtilmiştir. Asurca yazılmış çivi yazılı tabletlerde Asur ticaret yol ağları Hitit çivi yazılı belgeleri ile karşılaştırılarak ticaret yollarının coğrafi keşfi yapılmaya çalışılmış ve bu yolların daha sonraki medeniyetlerce de kullanıldığı haberleşmede habercilerin kullandıkları yolardan bahsedilmiştir. Dördüncü bölümün ikinci alt başlığının *Mallar ve Alınan Vergiler* (42-45) ikinci alt başlığında Asur ve Hitit dönemlerinde taşınan malların içeriği, ticaret yollarının güvenliğinin sağlanması ve alınan vergilerin çeşitliliğinden bahsedilmiştir. Dördüncü bölümün ikinci alt başlığının *Hanlar/Kervansaraylar* (45-46) üçüncü alt başlığında Asur ticaret kolonileri çağında, Hitit, Roma ve Anadolu Selçuklu dönemlerinde yolcuların han ve kervanlarda temel ihtiyaçlarını karşıladığı ve mallarının güvence altına alındığı anlatılmıştır. Dördüncü bölümün ikinci alt başlığının *Nehir Taşımacılığı ve Güvenlik Sorunu* (46-47) dördüncü alt başlığında Asur ticaret kolonileri çağı kil mektuplarında kaçakçılık yapıldığı ile ilgili bilgilerin olduğu buna karşın Hitit döneminde buna benzer bilgilere pek ulaşılamadığı anlatılmıştır. Dördüncü bölümün ikinci alt başlığının *Mektuplar, Katipler, Elçiler ve Haberciler* (47-54) beşinci alt başlığında Hitit dönemine ait bilgilere Asur dönemine ait kil tabletlerden ulaşıldığı bu döneme ait bilgilere daha çok farklı medeniyetteki tabletlerden ulaşıldığı bilgisi vardır. Hitit devletiyle Mısır uygarlığı arasındaki mektuplaşma, mektupların içeriği, kullanılan diller mektupları taşıyan kişilere verilen isimler anlatılmıştır. *Hitit Kil Mektuplarının Çevirileri* (55-129) beşinci ana başlığında Hatti Ülkesi krallarının yazdığı kil mektupların görselleri ve mektup metinlerinin çevirileri yer almaktadır. Birinci alt başlık olan *Maşathöyük Kil Mektupları* (55-89) Hatti Ülkesi iç meselelerini konu alan kil mektupların görselleri ve çevirileri yer almaktadır. İkinci alt başlık olan *Mısır, Hitit Kil Mektupları* (90-107) başlığında Mısır Hükümdarlığı ile Hitit Devleti arasında politik konuların yer aldığı mektupların görselleri ve çevirileri yer almaktadır. Üçüncü alt başlık olan *Asur, Hitit Kil Mektupları* (108-110) başlığında Hatti Ülkesi krallarının Asur krallarına ve bir Asur soylusuna yazdıkları mektupların çevirisine yer verilmiştir. Dördüncü alt başlık olan *Babil, Hitit Kil Mektupları* (110-117) başlığında Hatti Ülkesi Kralı III. Hattusili'nin Babil Kralı II. Kadasman-Enlil'e yazdığı bir mektubun çevirisi yer almaktadır. Beşinci alt başlık *Ugarit, Hitit Kil Mektupları* (117-119) başlığında Ugarit Ülkesi kralları ile Hatti Ülkesi kralları ve prensi arasında geçen mektupların çevirisine yer verilmiştir. Altıncı alt başlık olan *Arzawa Ülkeleri Konfedarasyonu, Hitit Mektupları* (119-122) başlığında Hatti Ülkesi kralları ile Arzawa Konfederasyonu kralları arasında geçen mektupların çevirisine yer verilmiştir. Yedinci alt başlık olan *Ahhii wa Ülkesi, Hitit Kil Mektubu* (122-124) başlığında Hatti Ülkesi Kralı III. Hattusili'nin Ahii wa Ülkesi kralına mektubunun çevirisine yer verilmiştir. Sekizinci alt başlık olan *Diğer Kil Mektuplar* (124-129) başlığında Hatti Ülkesi iç ve dış meselelerini konu alan kil mektupları çevirileri konu alınmıştır. Eser *Hitit Kil Mektuplarının Katalog (CTH) Numaraları* (131-135), *Kaynakça ve Kısaltmalar* (136-146), *Diğer Yerlerde Kullanılan İşaretler* (147) ve *Dizin* (148-152) bölümleriyle sona ermektedir

Prof. Dr. Güngör KARAUĞUZ'un kaleme aldığı Hitit uygarlığı ve diplomatik ilişkileri hakkında bilgi edinmemizi sağlayan "Hititlerde Haberleşme" isimli eser, ilgili kaynak taramaları ile tarihe gün ışığı tutmamızı sağlamaktadır. Ülkemizde araştırma alanının kısıtlı kaldığı bir alanda kil tabletlerin çevirileri sunularak tabletlerin okunabilmesi imkanı sunulmuştur. Eser, ele aldığı Hitit Krallığı dönemine ait diplomatik bilgiler vermenin yanı sıra yazının tarihi gelişimini gözlememize de yardımcı olmaktadır. Bunu yaparken yararlanılan akademik çalışmalar ve bilimsel veriler ile araştırmacılar için bir başvuru kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır.